

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

EL CAMÍ I LA MAR
i altres contes en paper

de Jesús Bernat Agut

Editorial: Onada

Benicarló, 2020 | Pàgines 111

Narracions

Es tracta d'un conjunt de vint contes en què l'autor rememora diversos episodis de la seua adolescència que transcorren sobretot en la mar d'Almassora on son pare, Ximo el Maso, duia un establiment a mig camí entre taverna i bar, mentre que Fina, sa mare, atenia una tenda en el poble. Aleshores el jove protagonista i alhora narrador compaginava l'estudi amb l'ajuda ocasional als pares, per la qual cosa es desplaçava amb una moto amunt i avall, del poble a la platja, escenari principal de les aventures que va conèixer en primera persona.

En aquella platja hui desapareguda, al voltant de la taverna del Maso pul·lulaven una sèrie de personatges singulars que conformaven en un microcosmos humà irreplicable, d'una innocència i una bondat immaculades. El propòsit del narrador ha consistit en recuperar les vivències d'aquell paradís perdut, destruït per la modernitat, i ho ha sabut fer amb una prosa equilibrada, matisada i suggerent que resulta deliciosa per a qualsevol lector, en especial per als almassorins i els forasters que de tant, en aquells setanta, vam freqüentar esporàdicament l'escenari real dels episodis que Jesús Bernat ha recuperat per a mantindre'ls vius per a sempre. JP

LA ARQUITECTURA DE LA FORTALEZA DE PEÑÍSCOLAde Mª Josefa Balaguer Dezcallar

Vaja per davant que aquest volum és l'edició de la tesi doctoral de l'autora —arquitecta i professora universitària— defensada després d'una àrdua i minuciosa labor, des de l'any 1994, «de mirar amb lupa fotografies antigues i comparar-les amb les actuals, de desxifrar la cartografia històrica, de traure fotografies, de dibuixar cada racó de la muralla i recórrer els seus murs, pam a pam sobre les bastides, explorant les seues petjades», com la mateixa Balaguer indica.

Com tota tesi doctoral, aquest és un treball acadèmic més que divulgatiu, per tant el rigor i la minuciositat prevalen en totes les pàgines del llibre. Amb tot és evident que per a nosaltres l'objecte d'estudi —una de les icones identitàries de la província de Castelló— és per si mateix un tema més que interessant: la silueta del castell de Peñíscola —Papa Lluna, temples, etc., inclosos— és un símbol que excedeix amb molt l'àmbit merament turístic.

El volum organitza els seus continguts en quatre grans apartats: la presentació inicial delimita l'àmbit d'estudi i l'objectiu que es pretenen aconseguir —realitzar de manera precisa i rigorosa una lectura interpretativa de la fortalesa medieval de Peñíscola a través del seu desenvolupament arquitectònic—; a continuació es descriu de manera genèrica també per parts aquesta fortalesa secundant-se en la cartografia històrica conservada des del segle XVI fins al XX; en la tercera part, s'estudien les successives etapes constructives de l'edifici, des del castell andalusí baixmedieval fins hui en dia passant per la successives reformes i canvis en posteriors èpoques històriques com la Reconquesta o els regnats de Carles V, Felip II, etc. La quarta i penúltima part del treball de la professora Balaguer Dezcallar desenvolupa de manera molt més detallada si cap la descripció, caracterització i transformacions de les muralles i la fortalesa durant l'Edat mitjana i durant el regnat de Felip II, amb esments molt especials a les fortificacions dels costats sud i est del conjunt arquitectònic estudiat.

El volum es tanca amb un capítol a manera de conclusions en el qual ressalten molt especialment els apartats dedicats als valors purament arquitectònics —tècnics, constructius o materials— com als culturals, artístics i històrics —és a dir, humans en el pla col·lectiu— i als tipològics paisatgístics i documentals, avançant després les línies mestres que haurien de presidir una hipotètica futura investigació sobre aquesta fortalesa que va acabar convertint-se en un emblemàtic i atractiu enclavament turístic que és història, identitat, orgull i memòria. JMSR

Editorial: Diputació de Castelló

Castelló, 2019 | Pàgines 375

Estudi

LA MEVA CAMBRA MÉS ESTIMADA

de Luis del Romero Sánchez-Cutillas

Editorial: Vincle

València, 2020 | Pàgines 235

Biografia

Cada any, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua homenatja de manera especial un escriptor o escriptora valencians que haja desaparegut almenys una dècada abans, i per tal motiu impulsa reedicions de les seues obres, organitza exposicions, conferències, jornades d'estudi i congressos, quan és el cas. Per a enguany l'elegida va ser Carmelina Sánchez-Cutillas i Martínez del Romero, una de les poques escriptores valencianes de la generació de postguerra amb una obra digna de ser tinguda en compte. I, degut a l'excepcionalitat de la situació pandèmica, les celebracions sobre esta autora s'allargaran també durant el 2021. Aprofitant l'avinentesa, el seu fill, també escriptor, ha publicat en l'editorial valenciana Vincle esta biografia literària centrada en el record de la biblioteca de sa mare, on ella es tancava a treballar quan podia. En les seues pàgines explica les seues característiques com a estudiosa de la història valenciana, com a poeta i com a autora d'un llibre memorable, *Matèria de Bretanya*, que quan es va publicar (1976) va resultar sorprenent per la senzillesa i la innocència amb què la narradora trasllada al lector els records i les anècdotes de la pletòrica infantesa que va viure a Altea. JP

En aquella platja hui desapareguda, al voltant de la taverna del Maso pul·lulaven una sèrie de personatges singulars que conformaven en un microcosmos humà irreplicable, d'una innocència i una bondat immaculades. El propòsit del narrador ha consistit en recuperar les vivències d'aquell paradís perdut, destruït per la modernitat, i ho ha sabut fer amb una prosa equilibrada, matisada i suggerent que resulta deliciosa per a qualsevol lector, en especial per als almassorins i els forasters que de tant, en aquells setanta, vam freqüentar esporàdicament l'escenari real dels episodis que Jesús Bernat ha recuperat per a mantindre'ls vius per a sempre. JP

destaquem...

Una imaginativa sàtira sobre el 'nou home soviètic'

Cada lectura succeeix al seu degut temps, si bé és cert que la voràgine de novetats marca en massa ocasions la nostra pauta. No obstant això, de tant en tant es produeix un estrany fenomen. Em refereixo a aquesta rara conjunció de la lliure elecció amb el deure professional; o dit d'una altra manera, que caigui a les teues mans una novetat la lectura de la qual necessitaves emprendre en aquest precís instant, ja sigui pel teu estat anímic, per unes determinades inquietuds intel·lectuals o perquè la conjuntura convida a això.

Durant el període de confinament vaig tenir ocasió de llegir *Corazón de perro*, de Mijaíl Bulgákov, una novel·la imaginativa que ha recuperat *Mármara* en una cuidada edició i que em va aportar gran riquesa intel·lectual. Podria considerar-se aquesta una obra menor tenint en compte que *El mestre i Margarita* va ser la seua gran obra, un excepcional llegat —i un regal— per a tots nosaltres. No obstant això, en aquesta peça literària

podem gaudir del talent del millor Bulgákov, un autor satíric excepcional.

Alberto Manguel, del qual sempre un apren, defineix a la sàtira com «la riallada de la raó enfront de la solemnitat de la bogeria», i en aquests temps de caos i pandèmies no veig millor fórmula que la sàtira per a ordenar un món que s'enfonsa. I dic això perquè aquesta forma crítica de la burla, que com bé ens il·lustra Manguel va ser nomenada per primera vegada per **Quintília** —i que identifiquem amb qualsevol tipus de text que utilitzi la ironia per a reprovar una situació o a un personatge, i fins a una societat sencera—, ben usada, és un pur delit per a l'intel·lecte perquè agita consciències i ens fa pensar, reflexionar. Així, en *Corazón de perro* Bulgákov càrrega contra aquest «nou home soviètic» que va sorgir a partir de la Revolució de 1917, però també es mostra incisiu contra el propi ésser humà, i ho fa a través de la història d'un gos vagabund que en mans d'un doctor una mica estrambòtic

però brillant es transforma en un humà, o en alguna cosa semblant a un humà —en aquest cas, en un alcohòlic crònic i simpatitzant dels bolxevics—. Així, passem de situacions divertidíssimes a profundes anàlisis del nostre comportament, arribant gairebé a la mateixa conclusió que l'autor rus comparteix en aquestes mateixes pàgines: «Compreni que el terrible és que ja no té el cor d'un gos, sinó precisament un humà. El pitjor de tots els que existeixen en la naturalesa».

Potser aquest to una miqueta pessimista pot contrariar a més d'un lector, però jo diria que Bulgákov no erra massa en pensar d'aquesta manera perquè està comprovat que continuem movent-nos per interessos individuals, que preferim atacar a dialogar, que anteposem la conya i la jarama a la salut i que, per a la nostra desgràcia, continuem permetent que personatges una miqueta incompetents se senten en un hemicicle i dediquen els seus esforços a vilipendiar-se mentre la vida passa. Millorar-nos com a espècie és una cosa utòpica, ho sé, però vull pensar que som prou intel·ligents com per a no abocar-nos al precipici per iniciativa pròpia. Llegir a Bulgákov ajuda en aquesta tasca. ≡

Eric Gras

CORAZÓN DE PERRO

de Mijaíl Bulgákov

Traducció: Marta Sánchez-Nieves

Editorial: Mármara

Madrid, 2020 | Pàgines 192

Novel·la